

УДК 37.091.12:005.963(045)

Могілевська Вікторія Мойсеївна

доцент, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри теорії та методи виховання
Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької
обласної ради, Запоріжжя, Україна
m_vik2007@ukr.net

Сібіль Олена Іванівна

доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методи виховання
Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької
обласної ради, Запоріжжя, Україна
e.sibil@ukr.net

Барліт Оксана Олександрівна

доцент, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії та методи виховання
Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької
обласної ради, Запоріжжя, Україна
barlitmail@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2623-6313

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація: стаття присвячена проблемі професійного розвитку педагогів позашкільної освіти в умовах зростання вимог до її якості. Автори статті зазначають, що професійний розвиток педагогічних працівників закладів позашкільної освіти потребує перегляду існуючих інструментів та пошуку нових підходів. В нинішніх умовах курси підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти, ще залишаються найбільш розповсюдженою формою, але в умовах розвитку е-освіти, збільшення свобод педагога щодо вибору форм, методів, термінів для свого професійного зростання, вони потребують певного «перезавантаження». В ситуації карантинних обмежень курси підвищення кваліфікації здійснюються в дистанційному форматі, але він містить низку «підводних каменів», які впливають на навчання. Автори статті сфокусували свій погляд на запровадженні змішаного навчання під час проведення курсів підвищення кваліфікації, як такого, що мав би забезпечити позитивну динаміку в професійному розвитку педагогів закладів позашкільної освіти. Дослідники вбачають найбільш ефективними його моделями: «перевернутий клас», модель самостійного змішування та модель збагаченого віртуального навчання. Вони вказують на низку переваг зазначеної моделі порівнянні з традиційним навчанням, до яких відносять: гнучкість, варіативність в організації освітнього процесу та форм подання навчального матеріалу, а також їх вплив на підвищення мотивації слухачів курсів до навчання. Окремо розглядаються питання підвищення вимог до діяльності викладача, що має запропонувати оптимальні й раціональні методичні прийоми та технологічні рішення для конструктивної взаємодії зі слухачами не лише для зручності контролю за їх навчанням, а й для того, щоб останні могли відчувати постійну підтримку з його боку. Автори статті дійшли висновку, що в кожному конкретному випадку оптимально підібрана модель змішаного навчання – це така, що містить в собі потенційні можливості для професійного розвитку керівників гуртків закладів позашкільної освіти. В статті наведено статистичні дані щодо його підтвердження.

Ключові слова: післядипломна освіта; курси підвищення кваліфікації; професійний розвиток педагога закладу позашкільної освіти; змішане навчання.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Реалізація Концепції Нової української школи запускає механізми перезавантаження вітчизняної системи освіти. Це торкається й оновлення алгоритму професійної діяльності. Останній передбачає перегляд методології роботи з учнями, зміну акцентів й пріоритетів з процесу на результат, а також використання ефективних і дієвих методів роботи. Лише за умови наявності висококваліфікованих фахівців, які добре розуміють свою місію,

глибоко усвідомлюють проблеми сучасної освіти, розмірковують над пошуком шляхів і засобів їх ефективного розв'язання, свідомі щодо моральної відповідальності перед майбутніми поколіннями, можна здійснити якісні та результативні реформи. Слід зазначити, що провідною фігурою в підвищенні якості позашкільної освіти є її педагогічні працівники. Як відомо, специфіка позашкільної освіти – це відсутність стандартів в реалізації навчальних програм, добровільність і варіативність – лише збільшують роль і значення педагога як суб'єкта освітнього процесу. Як наслідок, рівень його кваліфікації стає більш важливим показником якості позашкільної освіти. Кожний педагог закладу позашкільної освіти, щоб бути для вихованця гуртка гарним співрозмовником, партнером, який вміло будує діалог, цікаво викладає, майстерно демонструє власні здібності, має постійно підвищувати свій професійний рівень. Наразі до педагогів позашкільних установ висунуто достатньо високі вимоги. Не завжди їх професійна діяльність їм відповідає.

Наразі вже існує певна кількість спеціальних курсів, тренінгів, за допомогою яких педагоги можуть самостійно розширити і вдосконалити свої знання. Час від часу вони мають можливість взяти участь у майстер-класах, які проводяться переможцями конкурсів і фестивалів, керівниками відомих творчих колективів тощо. Але спрямованість таких майстер-класів стосується, як правило, напряму творчої діяльності і не містить відповідей на проблематику щодо науково-методичних засад викладання чи освітньої діяльності вихованців гуртків і секцій, спрямованої на формування ключових компетентностей. Слід зазначити, що для педагогів закладів позашкільної освіти велике значення має саме гнучкість і варіативність системи підвищення кваліфікації, саме: можливість побудувати індивідуальну програму самоосвіти, реалізувати освітні моделі за вибором, розробити моделі тьюторського супроводу процесу професійного розвитку, розробка адекватної системи урахування різних форм і способів підвищення кваліфікації: накопичувальна модульна система, вимоги до розробки методичних рекомендацій чи, навіть, методичних посібників, участь у фахових предметних спільнотах, реалізації спеціально-педагогічних проєктах, участь у професійних конкурсах.

Курси підвищення кваліфікації – одна з найбільш розповсюджених форм організації науково-методичних заходів по підвищенню професіоналізму педагогів закладів позашкільної освіти, надання їм умов для професійного розвитку та удосконалення, а дистанційний формат їх проведення набуває все більшої популярності. Дистанційний формат курсової підготовки передбачає до 85% самостійної роботи слухача. Тому тут є низка “підводних каменів”, які можуть активно впливати на результати. На допомогу могло б прийти вміння педагога рефлексувати. Навички до рефлексії здатні допомогти педагогам, до складу яких належить більше ніж половина сумісників або педагогів без педагогічної освіти, побачити недоліки в організації освітнього процесу, ліквідувати чи скорегувати їх. Лише педагог, який володіє навичками саморефлексії, здатен організувати освітній процес нестандартно, цікаво й привабливо для учнів, застосовуючи в роботі креативні методи, засоби й прийоми навчання. Але такими навичками переважна більшість цієї категорії педагогічних працівників не володіє.

Саме тому перед педагогами позашкільної освіти постає питання вибору оптимальних форм навчання, що допомагає в особистісному професійному розвитку. Така ж проблема є ключовою і для закладів позашкільної освіти, в разі їх бачення себе конкурентоспроможними в сегменті установ, які пропонують дітям діяльність у вільний від навчання час.

Аналіз наукових досліджень, виокремлення аспектів проблеми, які ще недостатньо вивчені. Проблеми підготовки педагогічних працівників та керівників

освіти з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та технологій дистанційного навчання досліджували С. Антошук, В. Биков, І. Воронікова, Л. Калачова, С. Касьян, В. Олійник, О. Самойленко, та ін. Як зауважує Л. Ляхощка, в системі підвищення кваліфікації закладів післядипломної педагогічної освіти розроблено й активно впроваджуються в освітній процес моделі очно-дистанційного, дистанційно-очного, дистанційного навчання. Але питання щодо змішаного навчання залишилося до кінця не розкритим. Теоретичні та практичні аспекти реалізації змішаного навчання розглядаються в працях вітчизняних та зарубіжних учених: К. Кеннеді, В. Кухаренка, Е. Пауел, О. Рафальської, Н. Рашевської, Б. Ребіт, Х. Стейкер, А. Стрюка, М. Хорната ін. З'являються навчально-методичні посібники та підручники, видані на допомогу тим, хто знайшов у змішаному навчанні шляхи вирішення певних проблем щодо забезпечення ефективності професійного розвитку педагогічних працівників. Проте низка складових цієї проблеми все ще залишається нерозв'язаною. А в перелік педагогічних працівників, які беруть участь у дослідженнях, педагоги закладів позашкільної освіти не входять.

Саме тому в умовах зміни законодавства щодо підвищення кваліфікації вчителів, розвитку е-освіти, збільшення свобод педагога щодо вибору форм, методів, термінів для свого професійного зростання, є потреба у додатковій увазі до моделей професійного розвитку педагога позашкільного закладу. На думку авторів статті, в контексті заявленої теми інтерес в певній мірі привертають й праці про безперервну освіту, що безпосередньо пов'язано з професійним розвитком педагогічних кадрів. Як показує аналіз досліджень, даній проблемі присвячено чимало праць вітчизняних науковців, серед яких: Л. Даниленко, Н. Клокар, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, В. Олійник, Т. Сорочан, Л. Пуховська та ін. Але знову ж, як зауважує Т. Каганцова, вітчизняні й зарубіжні дослідники акцентували увагу на специфічних особливостях педагогічної майстерності вчителя, ототожнюючи педагогічну діяльність тільки з викладанням і навчанням. Педагогічна ж діяльність керівника гуртка закладу позашкільної освіти, як відомо, не є тим самим. Вона має свої відмінні особливості, що принципово відрізняють її від педагогічної діяльності вчителя. Своє бачення у вигляді Концепції модернізації системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів у сфері позашкільної освіти запропонувала й Р. Науменко, та воно торкається лише працівників керівного складу позашкільної сфери.

На думку Є. Копильця, хоча кількість дослідників, які опікуються проблемами професійної компетентності педагогів позашкільної освіти, з часом збільшується, але проблема щодо професійного розвитку педагогів закладів позашкільної освіти й наразі залишається нерозв'язаною.

В дослідженні Т. Каганцова достатньо розгорнуто розкриває сутність категорії «професійний розвиток педагогів закладів позашкільної освіти». Процес, що супроводжує професійний розвиток педагогів позашкільної освіти, дослідниця охарактеризувала як не просто довготривалий, а складний процес якісних змін, покликаний удосконалити професійну діяльність та поглибити знання учнів відповідного профілю. Т. Каганцова вказала на напрями, з яких він має складатися та визначила їх змістовність. Один з напрямів вимагає оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями.

Як відомо, в процесі реформування, післядипломна освіта випробовує різні моделі навчання, але жодна з них на сьогодні не може вважатися ефективною без використання ІКТ-технологій. Змішане навчання - є однією з таких моделей. Саме той факт, як вважає Л. Ляхощка, що науковці по-різному трактують поняття «змішане навчання», впливає на підходи до його реалізації в освітньому процесі. І хоча Л. Ляхощка проаналізувала основні моделі змішаного навчання та описала

концептуальну модель впровадження технологій змішаного навчання в освітній процес підвищення кваліфікації закладів післядипломної освіти, існує потреба в представленні моделі змішаного навчання в системі післядипломної освіти для педагогів закладів позашкільної освіти, яка вже випробували себе й довела свою ефективність, хоча процес її удосконалення триває.

На думку авторів статті, саме змішане навчання на курсах підвищення кваліфікації та в міжкурсовий період містить в собі потенційні можливості для ефективного професійного розвитку педагогів закладів позашкільної освіти. Задача полягає в тому, щоб підібрати оптимальну модель змішаного навчання.

Мета дослідження: довести переваги змішаного навчання у системі післядипломної педагогічної освіти для професійного розвитку педагогічних працівників позашкільного сектору освіти.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Концепція розвитку педагогічної освіти визначає, що рівень освіченості педагогічних кадрів буде неперервно зростати як за рахунок створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших професій, так і шляхом забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів. Усі здобувачі освіти мають отримати доступ до найсучасніших знань, які можуть бути опановані ними на відповідних освітніх рівнях [4]. Виконання цих вимог не можливе без кардинальних змін післядипломної педагогічної освіти, в основу яких буде покладено компетентнісний підхід.

На думку Т. Сорочан, компетентнісна модель не тільки передбачає єдність змісту курсів підвищення кваліфікації та науково-методичної роботи в міжкурсовий період, а й використання інтерактивних, проектних технологій професійного зростання, що створюють умови для розвитку компетентностей відповідно до викликів часу. До переваг саме компетентнісної моделі автор віднесла можливості для педагогічних працівників вибирати терміни, модулі, форми навчання, а також можливість розробити діагностичний інструментарій, який би коректно вимірював рівні розвитку окремих компетентностей та професіоналізму в цілому. Отже представлена модель найбільшою мірою спрямована на результат.

Н. Клокар в своїх дослідженнях виділила 4 рівні професійного розвитку педагогічних працівників (репродуктивний, репродуктивно-коригувальний, конструктивний, творчий) і визначила змістовність кожного, що також має значення в контексті заявленої теми.

Як влучно висловився М. Кириченко, у відкритому суспільстві компетентна дія без компетентного знання є неможливою. Отже, сучасний педагог, виступаючи виразником трансформаційних процесів, має бути здатним до саморозвитку фундаментальних (дослідницьких) і прикладних (педагогічних) компетенцій, розуміючи їх як базові професійні цінності [3, с.5]. Саме тому професійний розвиток педагогічних кадрів потребує інноваційних інструментів. До такого інструментарію, що має використовуватися в післядипломній освіті, дослідник відносить відкриті технології освіти дорослих, відкритий контент і відкриті знання, прозорість системи, взаємоузгодженість всіх її компонентів, а також спільне створення, експериментування, роздуми, обмін та застосування накопичених ідей і знань, досвіду суб'єктів. Саме такі засоби навчання здатні забезпечити формування професійно значущих компетентностей.

Заслугує на увагу бачення науковцем системи неперервного професійного розвитку педагогічних працівників. До її засад він відносить неперервність, випередження, гнучкість і мобільність, інтеграцію національних надбань світового

значення та усталених європейських традицій. А його підґрунтя, як зауважує науковець, зумовлює запровадження в практику післядипломної освіти низки сучасних андрагогічних моделей: компетентнісної, акмеологічної, диференційованої, що забезпечує впровадження в систему підвищення кваліфікації багатоваріантних, різнорівневих, за профілем освітньо-професійних програм, форм і технологій; кластерної, пролонгованої та особистісно орієнтованої або, як визначає М. Кириченко, людиноцентрованої. Слід зауважити, що застосування змішаного навчання в будь-якій з представлених моделей, лише підвищить ефективність кожної завдяки наданню ще більшої гнучкості, варіативності та особистої зорієнтованості, що входить до низки необхідних умов активної самоосвітньої діяльності кожного педагога позашкільної освіти. На думку Л. Ляхоцької, інноваційні технології змішаного навчання здатні долати проблеми вітчизняної освітньої післядипломної системи та забезпечити її поступальний розвиток в напрямку підвищення доступності, якості та конкурентоспроможності [4, с. 68].

В останні роки в освітній процес закладів післядипломної освіти прийшло дистанційне навчання. А змішані технології навчання стали ефективним доповненням до традиційних способів підвищення кваліфікації. Вони допомагають слухачам курсів, особливо на етапі керованої самостійної роботи що здійснюється дистанційно. Таке суміщення потребує відповідної організації і дидактичного забезпечення. Але навчальний потенціал змішаного навчання набагато ширший. Воно вимагає від слухача високої мотивації, розвинених навичок самостійної роботи, самоорганізації та самодисципліни. Якщо в дистанційній формі навчання відсутність живого спілкування між учасниками освітнього процесу вважається його головним недоліком, то при змішаному виникає можливість його подолати, поєднавши традиційні та комп'ютерно-орієнтовані технології навчання. Саме це й запроваджується на курсах підвищення кваліфікації для педагогів закладів позашкільної освіти в Запорізькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

Як зауважує Л. Ляхоцька, навчальний курс традиційно називають змішаним, якщо 30 – 80% навчального матеріалу постачається через Інтернет. Але, уточнює дослідниця, не тільки це робить навчання змішаним. Для цього типу навчання є характерним перехід від пасивної до активної та інтерактивної моделей навчання; збільшення взаємодії типу «слухач – викладач», «слухач – навчальний матеріал», «слухач – слухач», «слухач – зовнішні ресурси». Тобто змішане навчання – це поєднання онлайн та оффлайн-навчання в один ланцюжок. При змішаному навчанні теорія, яку слухач опрацьовує онлайн (у формі самостійного прочитання матеріалів, при перегляді демонстраційних відео, відеозапису лекції, у формі гри), знаходять своє застосування оффлайн (тобто в приміщенні закладу післядипломної освіти під час занять). Всі активності та заняття, що відбуваються в установі, поєднуються та отримані знання закріплюються під час виконання практичної частини навчання або онлайн під час самостійної роботи слухачів. Слід зауважити, що завдання тісно пов'язані з практикою роботи педагогів позашкільних установ.

Треба пояснити, що під онлайн-форматом слід розуміти навчання слухача за комп'ютером, при чому він самостійно обирає місце для навчання, контролює час та послідовність виконуваних завдань. Формат оффлайн – це взаємодія слухача(чів) з педагогом та колегами по проекту чи групі. Обидва формати навчання включають роботу у групових проектах, індивідуальні консультації, лекції, семінари, дискусії та ін. (тобто будь-яка взаємодія, що відбувається в реальному часі без використання ІКТ). Щоб змішане навчання було ефективним, треба підібрати оптимальну модель навчання. Оптимальна модель враховує можливості установи, рівень володіння ІКТ-технологіями викладачем і слухачами курсів. Відштовхуючись від сказаного, найбільш ефективними

виявилися три моделі: “перевернутий клас”, “модель самостійного змішування” та “модель збагаченого віртуального навчання”. Навчання за моделлю “Перевернутий» клас” передбачає, що слухачі навчаються онлайн за межами закладу освіти, а потім йдуть до закладу, щоб на базі здобутих знань працювати над проєктами або отримати додаткову інформацію від викладача. Основна теоретична частина курсу засвоюється онлайн. Саме це відрізняє модель «перевернутого класу» від просто виконання домашньої роботи онлайн, адже не освоївши теорію самостійно слухач не зможе брати участь у дискусіях чи навчальних проєктах.

Модель самостійного змішування передбачає, що слухач проходить курс повністю онлайн, та відвідує навчальні заходи у закладі освіти. Викладач у цій моделі є онлайн-учителем. Студенти можуть пройти онлайн-курс або на території школи (якщо дозволяє обладнання та кімнати) або вдома. Рекомендовано застосовувати вказану модель лише за бажанням слухачів. А також важливо бути переконаним, що всі слухачі володіють навичками онлайн-навчання.

Модель збагаченого віртуального навчання передбачає, що онлайн навчання є основою навчання слухачів. Вчитель предмету, як правило, працює як онлайн так і оффлайн. Модель збагаченого віртуального навчання відрізняється від «перевернутого класу» тим, що у першому випадку слухачі рідко зустрічаються безпосередньо зі своїми викладачами кожен день. І цим він відрізняється від курсу, що проходить повністю онлайн, де слухачі за бажанням звертається про консультацію до викладача; у випадку збагаченого віртуального навчання слухач зобов'язаний проходити окремі заняття з викладачем та отримувати консультації.

Основною ознакою відмінності у визначенні поняття «дистанційне» та «змішане» навчання, «дистанційні технології», «дистанційна форма» є використання онлайн технологій у взаємодії суб'єктів освітнього процесу як у змішаному навчанні, так і в дистанційному. Але в дистанційному навчанні опосередкована взаємодія суб'єктів засобами онлайн-технологій є визначальною. В той же час змішане навчання є підходом, педагогічною та технологічною моделлю, методикою, що поруч із онлайн-технологіями спирається також і на безпосередню взаємодію між слухачами та викладачем в аудиторії. В рекомендаціях МОН України щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової та передвищої освіти зазначається, що просте впровадження технологій у традиційному навчанні робить його лише високотехнологічним. Основою ж ефективного застосування змішаного навчання є технологічна готовність викладачів, студентів (в нашому випадку – слухачів) і закладу освіти, а також ґрунтовна методична підготовка кожної дисципліни, вибір оптимальної моделі освітнього процесу, проєктування сценарію навчання як послідовності дій та досвіду які здобувач отримає впродовж курсу, деталізована підготовка й організація не лише аудиторних занять, а насамперед самостійної роботи студентів [7, с.22]. Для того, щоб слухачі відчували постійну підтримку з боку викладача, щоб було зручно здійснювати контроль за їх навчанням, треба знайти оптимальні й раціональні технологічні рішення. Для налагодження ефективної взаємодії між суб'єктами навчання, зацікавлення слухачів змістовними аспектами курсу – потрібно знайти конструктивні методичні рішення та прийоми. Як зазначається в рекомендаціях, універсальної моделі змішаного навчання не існує. На вибір ефективної моделі для конкретного курсу впливають декілька факторів, а саме:

- кількість студентів у групі, мінімальна та максимальна тривалість і періодичність занять та місце їх проведення: в аудиторії, чи онлайн;
- очікування від курсу з боку кафедри, закладу післядипломної освіти, професійної спільноти;
- природа дисципліни (більш теоретична, практична чи і те й інше);

– характеристики слухачів, працюють за основним місцем роботи чи як сумісники; чи мають педагогічну освіту та особливі освітні потреби;

– з якою мотивацією приходять на курс; якому стилю навчання віддають перевагу;

– характеристики викладача, його переконання щодо процесу викладання; як ставиться до предмету, чи викладає цю дисципліну вперше чи повторно; який досвід має; в чому його сильні сторони як викладача.

Рекомендується з цією інформацією доцільно ознайомитися до початку планування курсу. Рекомендовано починати створення власної моделі змішаного навчання з планування як до сукупності взаємопов'язаних видів навчальної діяльності слухачів курсів, по-перше. По – друге, потрібно мати:

– чітко сформульовані очікувані результати навчання з курсу та розуміння, як вони співвідносяться із цілями освітньої програми;

– розуміння, як на різних етапах можливо оцінити прогрес досягнення очікуваних результатів навчання;

– план тем і видів діяльності на весь курс, де кожен елемент має безпосередній зв'язок з очікуваними результатами навчання. Діяти за принципом «спочатку зміст, потім технології» [7, с.25].

Нижче наведено результати опитування щодо оцінки курсової підготовки педагогів закладів позашкільної освіти в КЗ «ЗОШПО» ЗОР протягом січня-лютого 2020-2021 навчального року. За результатами анкетування 55,23% педагогів найбільш ефективною вважають саме змішану форму навчання. В переліку веб-платформ віддають перевагу, насамперед, Google Meet, Zoom, Skype. Значно менша частина вказує на Microsoft Teams, Cisco Webex, My Own Conference. Щодо рівня володіння ІТ-технологіями, без чого онлайн освіта неможлива, близько 60% слухачів володіють в тій мірі, що дозволяє використовувати онлайн ресурси. Ще 64% слухачів зазначили що використовують онлайн ресурси в самоосвітній діяльності.

Обираючи програму підвищення кваліфікації, слухачі (в дослідженні взяло участь 56 респондентів), в першу чергу, звертають увагу на: відповідність матеріалу спеціальності, організацію курсів та його освітній контент. Серед напрямів підвищення кваліфікації, що їх цікавлять найбільше, на першому місці - розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій) і формування ключових компетентностей у вихованців гуртків. Рис 1. демонструє рівень розуміння слухачами сутності проблеми компетентнісного підходу в позашкільному освітньому процесі, отриманий в процесі курсової підготовки.

Рис.1 Оцініть своє розуміння проблеми компетентнісного підходу в позашкільному освітньому процесі

Більш ніж 80% слухачів зрозуміли сутність та вимоги щодо реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті. Рис. 2 дає уяву про те, що 82,1% слухачів схвально відгукуються на запропоновані форми роботи щодо організації освітнього процесу в закладі позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу, що також підтверджує вище зроблений висновок.

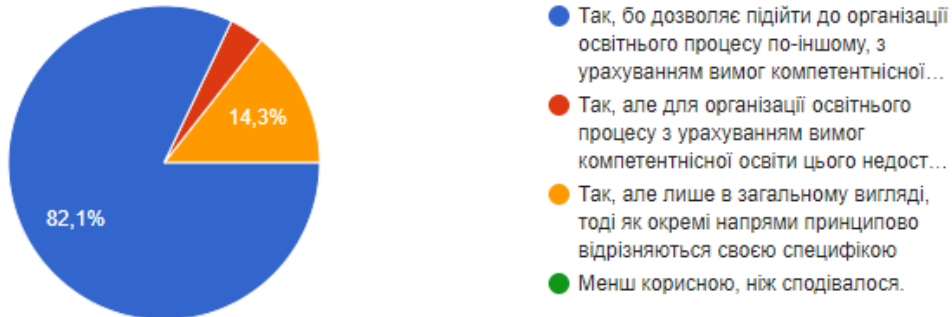

Рис. 2. Чи була змістовність фахового модулю корисною для Вашої практичної діяльності?

Серед найбільш ефективних форм та методів організації навчальних занять на КПК на першому місці - практичне завдання, робота з джерелами інформації (посібниками, журналами, електронними ресурсами), наочність (аудіо, відео, презентації, посібники, тощо); на другому - ділова гра, тренувальні вправи, а на третьому - мозковий штурм, дискусія, проблемна ситуація, мотиваційні вправи, активізуючі ігри, вправи. Ці запити замовників освітньої послуги допомагають у вдосконаленні моделі змішаного навчання в частині методичної підготовки. На рис. 3, 4 представлені результати опитування з актуальних проблем практичної діяльності, серед яких на першому місці - конструювання сучасних гурткових занять і складання навчальних програм з позашкільної освіти.

Рис.3 Оцініть ефективність методичної підготовки щодо проєктування позашкільного освітнього процесу

Так 66% слухачів цілком задоволені отриманими знаннями та розумінням щодо конструювання навчальних сценаріїв гурткових занять, а 77% відзначили ефективність практичних занять зі складання навчальних програм з позашкільної освіти.

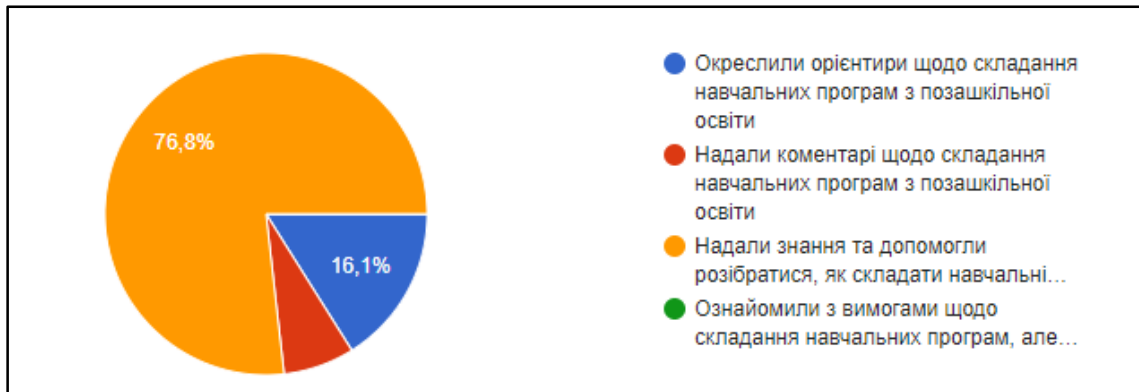

Рис. 4 Оцініть практичні заняття спецкурсу «Складання навчальних програм з позашкільної освіти»

Наведені дані доводять, що обрані форми та методи організації змішаного навчання виявилися ефективними, що дозволило переважній більшості слухачів отримати необхідний обсяг навичок для практичної діяльності.

Як відомо, серед факторів, які впливають на ефективність курсової підготовки важливе значення має специфіка взаємодії суб'єктів освітньої діяльності. Як демонструють дані рис. 5, слухачі курсів цілком задоволені відносинами, що склалися. В результаті все вище означене, як-то: форми та способи навчання, освітній контент і взаємовідносини суб'єктів освітньої діяльності, спричинило якісний поштовх у свідомості слухачів щодо необхідності подальшого професійного розвитку.

Рис. 5. Загальна оцінка щодо використання змішаної технології навчання для підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти

Висновки, рекомендації, перспективи подальших досліджень. Отже одним із шляхів вирішення проблеми професійного розвитку педагогів позашкільних установ є пошук ефективних моделей навчання під час підвищення кваліфікації в закладах післядипломної освіти. Такою моделлю може стати змішана технологія навчання. Змішане навчання – це добре продумане поєднання різних видів навчальної діяльності в оффлайн і онлайн форматах. Означена модель має низку переваг, які дозволяють такій категорії педагогічних працівників, як педагоги закладів позашкільної освіти (керівники гуртків), підвищувати рівень своїх професійних компетентностей у зручний для них спосіб. Такими перевагами можна вважати: можливість укладачам освітніх програм створювати модель навчального процесу для вище означеної категорії педагогічних працівників, орієнтуючись саме на їх запити; доступність та зручне користування для слухачів курсів, коли останні мають можливість самостійно структурувати проходження матеріалу, повертатись до попередніх тем, шукати додаткову інформацію, проглядати навчальний контент в зручному для них місці та темпі; можливість для слухача конструювати індивідуальну траєкторію навчання з урахуванням своїх індивідуальних можливостей. До переваг також можна віднести: гнучкість і варіативність моделі, що створюють умови для побудови індивідуальної програму самоосвіти кожному педагогу-позашкільнику; застосування продуктивних методів і форм навчання з домінуванням дослідницьких методів, ділових ігор, навчанням в малих групах, тестових технологій з використанням електронних освітніх ресурсів; організацію системи контролю та самоконтролю; створення бази для самостійного опанування курсу; взаємодію у мережі (консультації, блоги, форуми, чати). Слід зазначити, що в центрі уваги має залишатися ефективно поєднання безпосередньої та опосередкованої форми взаємодії слухачів і викладачів.

Подальші розвідки мають бути спрямовані на пошук ефективних моделей професійного розвитку педагогів закладів позашкільної освіти різних спеціалізацій з урахуванням наявності у вказаній категорії педагогічної освіти, їх кваліфікаційного рівня, та відповідного рівня ІТ-навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каганцова Т.М. Професійний розвиток керівника гуртка позашкільного закладу: підходи до визначення. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. 2018. № 62. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/62-2018/21.pdf> (дата звернення: 14.03.2021).
2. Копилець Є.В. До питання про сутність і структуру професійної компетентності керівників гуртків закладів позашкільної освіти. Імідж сучасного педагога. 2018. №6 (183). URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/147970> (дата звернення: 16.03.2021).
3. Науково-методичні основи впровадження технологій змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти: методичний посібник. за заг. ред. С. П. Касьяна, В. В. Олійника, Л. Л. Ляхоцької. ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2018. 311 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718813/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4_%D0%BF%D0%BE%D1%81_07_12_2018.pdf (дата звернення: 14.03.2021).
4. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 14.03.2021).
5. Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня (за

- матеріалами Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти). Сорочан Т.М., Данильєв А.О., Дьяченко Б.А., Рудіна О.М. Луганськ: СПД Резніков В.С., 2013. 524 с.
6. Клокар Н.І. Концепція підвищення кваліфікації педагогічних працівників у післядипломній освіті регіону на засадах диференційованого підходу. Народна освіта. 2011. № 2 (14). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/14/statti/klokar.htm (дата звернення: 14.03.2021).
  7. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової та передвищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf>. (дата звернення: 14.03.2021).
  8. Толочко С.В. Сучасна методологічна парадигма післядипломної освіти викладача для сталого розвитку. Педагогічні науки. 2017. Вип. LXXX. Том 2. С.210 – 215. URL: <http://surl.li/nnua> (дата звернення: 14.03.2021).
  9. Результати анкетування слухачів КПК КЗ «ЗОППО» ЗОР. Зворотній зв'язок 2021 : веб-сторінка. URL: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1Qprx1ABwDX3PX1ZOUuooDioRC2ZrnH83Qd4tRbB9qII/edit#gid=0> (дата звернення: 14.03.2021).
  10. Професійний розвиток вчителя в XXI столітті та українські реалії післядипломної педагогічної освіти (за результатами віртуального «круглого столу»). URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/213-profesijnij-rozvitok-vchitelya-v-khkhii-stolitti-taukrajinski-realiji-pislyadiplomnoji-pedagogichnoji-osviti-za-rezultatami-virtualnogokruglogo-stolu>. (дата звернення: 14.03.2021).

BLENDED LEARNING AS AN EFFECTIVE TOOL FOR THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATION TEACHERS

Viktoriiia Mohilevska

PhD (sociological sciences), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory and Methodology of Education,
Zaporizhzhia Regional Institute of Postgraduate Education, Zaporizhzhia, Ukraine
m_vik2007@ukr.net

Olena Sibil

PhD (pedagogical sciences), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory and Methodology of Education,
Zaporizhzhia Regional Institute of Postgraduate Education, Zaporizhzhia, Ukraine
e.sibil@ukr.net

Oksana Barlit

PhD (pedagogical sciences), Associate Professor,
Head of the Department of Theory and Methodology of Education,
Zaporizhzhia Regional Institute of Postgraduate Education, Zaporizhzhia, Ukraine
barlitmail@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2623-6313

Abstract. The paper is dedicated to the problem of out-of-school education teachers' professional development in the conditions of growing requirements to such education quality. The authors of the article note that the professional development of teaching employees of out-of-school education institutions requires a review of existing tools and the search for new approaches. In the current conditions, advanced training courses for the teachers of out-of-school education institutions remain to be the prevailing form, but along with the development of e-education, increase of the freedom of a teacher to choose the forms, methods, terms of professional growth, they need a certain "reset". In a situation of quarantine restrictions, the qualification advancement

courses are carried out in a remote format, but it has a number of pitfalls which impact the training effectiveness. Mastering the methods of reflection of one's own activity by teachers allows to reduce this influence and to increase the quality of professional refresher training. The authors of the article focused their view on the introduction of blended learning during the qualification advancement courses, as such that should provide positive dynamics in the professional development of the teachers of out-of-school education institutions. Researchers see as its most effective models: the "flipped classroom", the self-blend model and the model of enriched virtual learning. They point to a number of advantages of these models compared to traditional learning, which include: flexibility, variability in the organization of the educational process and forms of presentation of educational material, as well as their impact on increasing the motivation of students to learn. The issues of increasing the requirements for the teacher's activity, which should offer optimal and rational methodological techniques and technological solutions for constructive interaction with students not only for the convenience of monitoring their learning, but also so that they can feel constant support, are considered separately. The authors of the article came to the conclusion that in each case the optimally selected model of the blended learning is the one that contains potential opportunities for professional development of the heads of out-of-school education clubs. The article provides statistics data for its confirmation.

Keywords: postgraduate education; qualification advancement courses; professional development of the teacher of the out-of-school education institution; blended learning.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Kaghancova, T. M. (2018). Professional development of the after-school club's head: definition approaches. *Naukovyj chasopys Nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M.P. Draghomanova*, 62. <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/62-2018/21.pdf>. (in Ukrainian).
2. Kopylets, Y. B. (2018). On the question of the essence and structure of professional competence of the heads of clubs of out-of-school education institution. *Imidzh Suchasnoho Pedahoha*, 6 (183). <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/147970> (in Ukrainian).
3. Kasjjan, S. P., Olijnyk, V. V. & Ljakhocjka, L. L. (Ed.). (2018). Scientific and methodological bases of introduction of technologies of blended learning in the system of open postgraduate education. Kyiv: DVNZ «Un-t menedzh. osvity». https://lib.iitta.gov.ua/718813/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4_%D0%BF%D0%BE%D1%81_07_12_2018.pdf (in Ukrainian).
4. On approval of the concept of development of pedagogical education № 776 (2018). <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (in Ukrainian).
5. Sorochan, T. M., Danyljev, A. O., Djachenko, B. A. & Rudina, O. M. (2013). Profesijnyj rozvytok kerivnykiv i pedagogichnykh pracivnykiv zaghaljnoosvitnikh navchalnykh zakladiv u pisljadyplovnij pedagogichnij osviti rehionalnogo rivnja. Lughansjk: SPD Rjeznikov, V.S (in Ukrainian).
6. Klokar, N. I. (2011). The concept of professional development of teachers in postgraduate education in the region on the basis of a differentiated approach. *Narodna osvita*, 2 (14). https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/14/statti/klokar.htm. (in Ukrainian).
7. Recommendations for the introduction of blended learning in vocational and higher education institutions (2020). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanavchannia-bookletspreads-2.pdf>. (in Ukrainian).

8. Tolochko, S. V. (2017). Modern methodological paradigm of postgraduate teacher education for sustainable development. *Pedagogichni nauky*, LXXX, 210-215. <http://surl.li/nnua>. (in Ukrainian).
9. The results of the survey of students KPK KZ «ZOIPPO» ZOR. Feedback (2021). <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1Qprx1ABwDX3PX1ZOUuooDioRC2ZrnH83Qd4tRbB9qII/edit#gid=0>. (in Ukrainian).
10. Professional development of a teacher in the XXI century and Ukrainian realities of postgraduate pedagogical education (according to the results of the virtual "round table") (2014). <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/213-profesijnij-rozvitok-vchitelya-v-khkhistolitti-taukrajinski-realiji-pislyadiplomnoji-pedagogichnoji-osviti-za-rezultatami-virtualnogokruglogo-stolu>. (in Ukrainian).